

Nr 12

Utlåtande i anledning av motion om översyn av inkassofirmornas verksamhet.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 28 av herr *Sjöholm* hemställas att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära att inkassofirmornas verksamhet måtte göras till föremål för en allmän översyn utifrån de synpunkter som i motionen framhävts och för tillgodo-seende av dess syften.

Motionären framhåller att förhållandet borgenär-gäldenär inte till sin natur är kontroversiellt, men att motsättningar lätt uppstår särskilt om krav på betalning framställs långa tidrymder efter skuldens uppkomst och kravens utformning är trakasserande eller hotande. Många inkassobyråer är inte vad man skulle kunna kalla samhällsrena. Inom affärsvärlden gäller begreppet god affärssed. Det borde kunna övervägas om det inte skulle kunna vara möjligt att införa något liknande inom det speciella skede av en affärstransaktion som innesluter krav och inkassering. »God krävsed» skulle vara välkommen härvidlag. Intresset att få betalt kan inte sanktioneras såsom varande överordnat varje annat intresse. Av bl. a. rent sociala skäl bör den svagare kontrahenten — gäldenären — skyddas, särskilt som det skydd för avbetalningsköparen som avbetalningslagen åsyftats tillhandahålla slagit slint i stor utsträckning. Det torde inte vara omöjligt att på samhälleligt initiativ genomföra en ytterst nödvändig sanering av inkassofirmornas affärsmetoder. En tänkbar väg är något slag av legitimation eller auktorisation med inbyggd hyfsning av metoder och språk.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen av *kommerskollegium* som efter en redogörelse bl. a. för konsumtionskreditutredningen och vissa bestämmelser i avbetalningslagen och lagsökningslagen anfört:

»Även om motionärens uppgifter förefaller överdrivna, vill kollegiet ej bestrida möjligheten av att det finns mindre nogräknade inkassofirmor som bedriver sin verksamhet under otrevliga former, t. ex. genom att använda ett ohyfsat eller hotfullt språk i inkassobreven vilket berör gäldenären illa eller genom att i onödan uppträda på ett sätt som gör att gäldenären känner sig skandaliserad inför andra. Enligt kollegiets mening utgör emellertid icke denna omständighet tillräcklig grund för så långtgående åtgärder.
Bihang till riksdagens protokoll 1969. 11 saml. Nr 12

gärder, som motionären föreslår. Kollegiet kan sålunda ej tillstyrka en ordning, som innebär att någon form av legitimation eller auktorisation under statlig medverkan skulle genomföras. En sådan ordning skulle påtagligt strida mot de principer som för närvarande gäller i fråga om statligt ingripande på näringslivets område. Det synes då bättre att angripa ev. föreliggande problem, vars art och omfattning i så fall måste närmare undersökas, genom ökad konsumentupplysning, inriktad på att för allmänheten klarlägga de ramar inom vilka borgenär och gäldenär enligt gällande rättsordning har att röra sig i rättsligt hänseende.»

Kollegiet avstyrker bifall till motionen.

Gällande rätt m. m.

Det finns flera olika processuella möjligheter för en fordringsägare att göra sin rätt gällande gentemot en gäldenär, som inte betalar sin skuld. Om en vara sålts på avbetalning kan säljaren enligt bestämmelser i avbetalningslagen söka handräckning hos utmätningsman för att återfå varan. Här-efter sker avräkning mellan säljaren och gäldenären.

Vidare kan en fordringsägare genom en summarisk, skriftlig process enligt bestämmelser i lagen om lagsökning och betalningsföreläggande få gäldenärens skyldighet att betala sin skuld dokumenterad i ett lagsökningsutslag eller ett bevis om betalningsföreläggande. Lagsökning användes då fordran grundar sig på en skriftlig av gäldenären undertecknad handling och betalningsföreläggande för övriga fordringar, t. ex. obetalda räkningar. Utslaget eller beviset kan av fordringsägaren användas för att erhålla utmätning hos gäldenären. Sådan kan även erhållas med domstols dom som grund efter sedvanlig rättegång i civilmål.

Det inkasseringsförfarande som motionären åsyftar torde vara sådana åtgärder som utan stöd av särskilda lagbestämmelser vidtas av inkassobyråer för att förmå en gäldenär att betala sin skuld. Om dessa åtgärder inte leder till önskat resultat, kan de i det föregående nämnda rättsliga förfarandena vidtas. Inkassobyråernas verksamhet omfattar ofta även sådant förfarande och sker exempelvis mot bakgrund av avbetalningsköp. Bestämmelserna i 1915 års lag om avbetalningsköp siktar till att avväga parternas olika intressen att inte göra förluster, säljaren genom den lämnade krediten och köparen vid tillfälliga betalningssvårigheter. Lagen har år 1953 ändrats så att den innebär större garantier för att köparens intressen inte otillbörligt eftersätts. Sedan år 1959 finns särskilda föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar.

1961 tillkallades konsumtionskreditutredningen med uppdrag att verkställa utredning angående vissa spørsmål rörande konsumtionskrediter. I sitt i juni 1966 avlämnade betänkande Konsumtionskrediter i Sverige (SOU 1966:42) fann utredningen utvecklingen av konsumtionskrediterna i huvudsak godtagbar men framlade vissa reformförslag, bl. a. innebärande att köpare skulle ha rätt att i viss ordning frånträda avtal träffade vid

agentförsäljning i köparens bostad. Vidare föreslogs att kostnaderna vid avbetalningsförsäljning skulle redovisas genom angivande av s. k. effektiv ränta samt att Kungl. Maj:t skulle få generell befogenhet att bestämma villkoren för kreditförsäljningar i den utsträckning så befanns erforderligt ur konjunkturpolitisk synpunkt. Utredningens förslag har ännu inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Principiell näringsfrihet råder i landet. Bestämmelser härom fanns tidigare i 1864 års näringsfrihetsförordning som efter förslag i proposition nr 98/1968 upphävts utan att ersättas av annan författningsbestämmelse i denna del (tredje lagutskottets utlåtande nr 63/1968). Från principen om näringsfrihet har gjorts undantag endast av särskilda skäl, t. ex. av säkerhetsskäl såsom i fråga om handel med vapen och sprängämnen eller av sociala och polisiära skäl såsom i fråga om rätten att utöva pantlånerörelse eller idka handel med skrot, lump och begagnat gods.

I stället för tillståndsprövning för tillträde till ett yrke finns inom olika områden bestämmelser som föreskriver offentlig auktorisation av vissa företag. Sådana gäller t. ex. för fastighetsmäklare och för enskilda bevakningsföretag. Vid 1967 års riksdag väcktes motioner om förslag i syfte att öka möjligheterna till prövning och auktorisation av utövare av låssmedsyrket. Första lagutskottet avstyrkte bifall (utlåtande nr 51/1967).

Även vid 1968 år riksdag behandlades i anledning av väckta motioner frågan om offentlig auktorisation av låssmeder. Tredje lagutskottet uttalade (utlåtande nr 12/1968) att vid övervägande av förevarande spörsmål måste beaktas att en offentlig auktorisation med det anvisande av vissa företagare, som ligger i ett sådant system, kan få verkningar liknande dem som följer av en tillståndsprövning och alltså menligt inverka på den fria konkurrensen inom yrket. Utskottet ansåg sig inte kunna tillstyrka bifall till motionerna men uttalade att den av motionärerna aktualiserade frågan borde följas med uppmärksamhet och, därest brottsutvecklingen skulle påkalla det, någon form av ingripande från det allmänna torde få övervägas.

Utskottet

I motionen upptas mot bakgrund av avbetalningshandeln frågan om inkassofirmors metoder vid indrivning av utestående fordringar.

En avvägning mellan säljarens intresse av att ej göra förluster med anledning av lämnad kredit och köparens intresse av att i händelse av ekonomiskt trångmål inte bli för hårt behandlad har skett i lagen om avbetalningsköp. Senast 1966 har förslag framlagts till ändringar som syftar till att stärka köparens ställning mot säljaren.

Endast för vissa yrkesutövare gäller bestämmelser som föreskriver offentlig auktorisation. Eljest råder i princip näringsfrihet inom landet för svenska medborgare. Förslag till offentlig auktorisation av låssmeder har senast

år 1968 avvisats av riksdagen med hänsyn till att sådan befarats menligt inverka på den fria konkurrensen inom yrket.

Kommerskollegiet har ej velat bestrida möjligheten av att det finns mindre nogräknade inkassofirmor som bedriver sin verksamhet under otrevliga former. Enligt kollegiets mening skulle en legitimation eller auktorisation påtagligt strida mot de principer som för närvarande gäller i fråga om statligt ingripande på näringslivets område. Kollegiet anser det bättre att angripa eventuellt föreliggande problem genom ökad konsumentupplysning, inriktad på att för allmänheten klarlägga de ramar inom vilka borgenär och gäldenär enligt gällande rättsordning har att röra sig i rättsligt hänseende.

Utskottet anser i likhet med motionären att kravbrev från vissa inkassobyråer ofta har en onödigt hotfull avfattning. Inte minst olika sociala myndigheter har genom sina klienter fått erfarenhet av dessa byråers stötande fördomsfrihet när det gäller indrivning av fordringar. Utskottet finner angeläget att sådana metoder motverkas. Utskottet anser dock att det av motionären framförda förslaget om auktorisation mindre väl låter sig förena med gällande principer för statligt ingripande inom näringslivet. Ett lämpligare sätt att angripa frågan vore att inkassobyråerna medverkade till att genomföra en självsanering inom branschen t. ex. genom att ta initiativ till bildande av en branschorganisation och genom att verka för godtagbara former för indrivande av fordringar. Utskottet är därför inte för närvarande berett att tillstyrka motionen utan hemställer,

att motionen II: 28 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1969

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Hedlund (s)*, Eric Petersson (fp)*, Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Wååg (s)*, Hansson (s), fru Diesen (m), herr Ove Karlsson (s), fröken Pehrsson (cp) och herr Ingvar Andersson (m)*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp)*, Nilsson i Bästekille (m), Gustafsson i Uddevalla (s)*, fru Hörnlund (s)*, herrar Johansson i Skärstad (cp), Andersson i Örebro (fp), Wiklund i Härnösand (s), Hugosson (s)*, Häll (s) och Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Andersson* i Örebro (fp), som ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort lyda:

»I motionen påkallas en utredning i avsikt att få till stånd en sanering av inkassobyråernas verksamhet.

Utskottet delar motionärens uppfattning att nuvarande förhållanden är långt ifrån tillfredsställande. Kommerskollegiet har i avgivet remissyttrande givit uttryck åt liknande tankegångar. De sociala myndigheterna har uttalat starka betänkligheter inför den fördomsfrihet och hänsynslöshet som ofta präglar inkassofirmornas metoder. Rättshjälpsanstalterna kan tillhandahålla utmanande exempel som bekräftar detta.

Det torde vara fåfängt att här förlita sig på en självsanering genom inkassobyråernas egen försorg. Det förhåller sig tvärtom på det sättet att metoderna fortlöpande tagit sig alltmer utmanande former och det synes därför utskottet angeläget att något slag av skydd för gäldenären kommer till stånd. Auktorisation är härvidlag ingalunda den enda möjliga lösningen utan en kommande utredning bör vara helt förutsättningslös.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 28 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att inkassofirmornas verksamhet måtte göras till föremål för en allmän översyn utifrån de synpunkter som framhävts i motionen och för tillgodo-seende av dess syften.»